

Aktiviteter på Naturhistorisk museum høsten 2013

SEPTEMBER		
Onsdag 25.	18:00	Omvisning i veksthusene. Vi ser på kjøttetende planter, orkideer, kaktuser og andre arter i Palmehuset og Victoriahuset. Når høsten kommer kan det være deilig å kjenne på varmen og nyte lukten fra planter fra sydlige strøk. Vi ser på planter fra ulike klimasoner og snakker om hvordan de har utviklet forskjellige strategier for å tilpasse seg livet i f.eks. ørkenen eller i en tropisk regnskog. Ved universitetslektor Marit Grønbech, NHM. Palmehuset.
Søndag 29.	13:00	Sau: mer enn ålreit. Sauen er egentlig en superhelt som har stor betydning for et artsrikt kulturlandskap. Sau har vært en del av det norske landskapet i over 4000 år. Anna Blix har tatt masteroppgave på effektene av sauebeite i fjellet. For denne oppgaven vant hun Masterstipendet 2012. Auditoriet, Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
OKTOBER		
Søndag 6.	13:00	 Veps – mer nyttige enn farlige. Veps (Hymenoptera) er en av de artsrikste ordenene av insekter. Uten disse stopper naturen! Ordenen veps (Hymenoptera) utgjør en av de artsrikste ordenene av insekter med nærmere 150 000 beskrevne arter i verden, og rundt 5000 i Norge. Ved Lars Ove Hansen, NHM. Auditoriet, Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
Søndag 13.	13:00	Omvisning i utstillingen Hodejeger. En utstilling av troféer donert til museet av jegeren Olaf Holm Hellenes fra Larvik. Snart tas Hodejeger ned, men du får en siste sjanse til en omvisning med universitetslektor Petter Bockman, NHM. Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
Tirsdag 15.	17:45	 Vekster fra verden i våre hager. På høstens medlemsmøte har vi vært så heldige å få Stephen Barstow som foredragsholder. Han har over 2000 spiselige vekster i egen hage. Vi får høre historien bak mange av våre nyttevekster, hvordan de har kommet til oss, og foredragsholderens erfaringer fra dyrking i Trøndelag. Foredraget er på norsk. (Se omtale på side 16.) Ved Stephen Barstow. Tøyen hovedgård. Fremmøte ved hovedporten i Monrads gate vis à vis Munchmuseet. FOR MEDLEMMER AV BbV
Søndag 20.	13:00	Neandertalerne og oss. Hva var det som skjedde den gangen da våre forfedre fikk barn sammen med neandertalerne? Vi vet nå at dagens mennesker utenfor Afrika har arvet noen få prosent gener fra neandertalerne og at våre forfedre/mødre en gang dermed må ha fått barn sammen med neandertalerne. Når og hvor skjedde blandingen, og hva var det egentlig som skjedde i løpet av den lange tiden som disse to folkegruppene levde side om side? Ved førstelektor Torfinn Ørmen, Høgskolen i Oslo og Akershus. Auditoriet, Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
Onsdag 27.	12:00-16:00	Trær og gress – botanikerne legger alt til press. Hva gjør botanikerne med plantene de samler? Hva er et herbarium, og hva brukes det til? I denne utstillingen får du svarene. I tillegg får du vite mer om en botanikers hverdag, og det du trenger for selv å presse og oppbevare planter. Ved stipendiat Tiril Myhre Pedersen, NHM. Foajeen i Lids hus (Botanisk museum)
NOVEMBER		
Søndag 3.	13:00	Poteten, den herlige knollen. Spanske oppdagere jaktet på gull i Amerika og fant poteten. Den ble gull verd og reddet mange liv. De spanske oppdagerne fant flere planter som ble viktige for mennesker over hele verden, og poteten fikk stor betydning som matplante i Europa. Ved Eva Mæhre Lauritzen, forfatter av "Seks planter som forandret verden" Auditoriet, Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
Søndag 10.	13:00	Lakrismjeltblåvingen: på kanten av stupet. Lakrismjeltblåvingen er vår sjeldneste dagsommerfugl. Nå kjempes det for å redde de siste få. For noen tiår siden kunne man nyte synet av den vakre blå lakrismjeltblåvingen på varme enger i indre Oslofjord. Byutviklingen har krevd sitt, og for seks år siden oppdaget man med sjokk at arten er på randen av utryddelse. Nå kjempes det for å redde den siste marginale populasjonen på hemmelig sted i Oslofjorden. Ved Hallvard Elven, NHM. Auditoriet, Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
Søndag 17.	13:00	 Programmet for jubileumsåret 2014. I 2014 er det 200 år siden Botanisk hage ble grunnlagt, og det skal feires! Jubileumsgeneral og sjef i Botanisk hage Axel Dalberg Poulsen presenterer programmet for jubileet. Auditoriet, Lids hus (Botanisk museum)
Søndag 24.	13:00	Universets mørke ingredienser. 95 prosent av universet er ukjent og usynlig. Hva er mørk materie og mørk energi? Foredrag ved førsteamanuensis Jostein Riiser Kristiansen, Høgskolen i Oslo og Akershus. Auditoriet, Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
Lørdag 30.	13:00	 Tradisjonsrikt julemarked i Botanisk hage. Hjemmelagde produkter, håndverks artikler og gaver, spiselig og nyttig. Aktiviteter for barna. Ved Botanisk hages Venner. På tunet til driftsbygningen ved Tøyen hovedgård
Lørdag 30.	12:00-15:00	Julens blomster og krydder. Hva er egentlig kanel og hvor kommer julestjernene fra? Stikker du nellik i appelsiner til jul? Mye av det vi forbinder med tradisjonell norsk julefeiring har sin opprinnelse i tropene. Demonstrasjoner og fortellinger om mange ulike juleblomster og kryddere. Ved universitetslektorene Kristina Bjureke og Marit Grønbech, NHM. Victoriahuset
DESEMBER		
Søndag 1.	13:00	Dyra om vinteren. Hva gjør dyra for å overleve en lang og kald vinter her langt mot nord? For store og små. Ved universitetslektor Einar Strømnes, NHM. Robert Colletts hus (Zoologisk museum)
Søndag 8.	12:00-15:00	Utrolige dinosaurer. Dinodag rundt ny bok av Jørn Hurum og Torstein Helleve, med Esther van Hulsens fantastiske bilder. Dinosauraktiviteter: Dinosafari på Zoologisk museum. Demonstrasjon av øglepreparering. Foredrag kl. 12, 13 og 14. Arrangeres i samarbeid med Paleontologisk museums venner. Brøgger's hus (Geologisk museum)

For oppdatert og fullstendig oversikt: Se www.nhm.uio.no

TRE I HAGEN

ELDFRID BRUASET

Det er alltid spennende å se og høre om gamle og nye planter, vekstvilkår og historie. Samtidig planlegger jeg

min egen beplantning og leter etter nye sorter som kan passe hos meg! Ved guiding har jeg mulighet til å stille spørsmål om de forskjellige vekstene og lære om historien bak trær og blomster. Det blir en helt annen tur i hagen med guide. Men samtidig er det også godt å gå alene – da kan jeg bruke tiden som jeg vil og stoppe opp og bruke mer tid på spesielle vekster som fenger interessen.

IRENE AASERUDSETER

Irene Aaserudseter bor utenfor Oslo og er ikke jevnlig i Botanisk hage. Men når hun er her opplever hun at besøket gir fred

i sjel og sinn og hagen er en fryd for øyet, spesielt på solfylte vår- og sommerdager. Det å ha omviser gir også kunnskap om vekstene i hagen, man lærer å se de små detaljene. Dette gjør turen spennende og interessant.

MARGRETH GROTLE

Botanisk hage er alltid i endring - en dag er jeg heldig å få se magnolia i blomst, en annen er det duetreet. Jeg får ulike opplevelser hver gang jeg er her.

Å gå i Botanisk hage gir alltid en skjønnhetsopplevelse, men det er stor forskjell på å være her uten eller med omviser. Uten omviser er det bare en skjønnhetsopplevelse, med lærer jeg mye; om karakteristiske trekk ved en plante, om opprinnelse og om stell. Man vet ikke hva man lurer på før man får omvisning! Da får man knagger å henge hatten på.

AV: SIGGEN MORTENSEN

Palmebladet

The background of the cover is a photograph of three young children in a garden. They are looking up at several long, thick skeins of yarn in various colors (yellow, red, orange, green) hanging from a clothesline. The child on the left is a girl with brown hair, wearing a grey jacket and a colorful skirt, reaching up towards the clothesline. The child in the middle is a girl with long brown hair, wearing a yellow top. The child on the right is a girl with blonde hair, wearing a black vest over a pink long-sleeved shirt and a blue skirt with a white dog pattern. The garden has green grass and trees in the background.

Nr. 2 2013 Medlemsblad for Botanisk hages Venner

Plantefarging
på Urte-
hagens dag

Side 17

Ny
veksthus-
løsning
planlegges

Side 4

Palmebladet

Medlemsblad for
Botanisk hages Venner

ISSN 1503-4593

Utgave nr 2 i 2013, september
(Nr 22 siden starten i 2003)

Redaksjonen avsluttet 9. september

Ønsker du bladet tilsendt på e-post
i PDF-format? Send en e-post til:
medlem@botaniskhagesvenner.no

Redaktør

Dag Inge Danielsen

Redaksjonskomité

Anne R. Smedsrud, Sonia Joy de Zilwa
og som Botanisk hages representant
Axel Dalberg Poulsen

Stofftips og bidrag sendes

daginge@infoidag.no

Grafisk produksjon

Kaj Standal Clausen og
Trude Raanæs, Grafonaut

Trykking

Fladby grafiske rådgivning AS

Forsidebilde

Nyfarget garn beundres på Urtehagens
dag, foto: Kristina Bjureke

PALMETEGNINGEN

Vignett-tegningen er laget av Kaarina
Aas og viser Christen Smiths daddel-
palme, *Phoenix canariensis*, fra 1815,
som vokste i Palmehuset til 2000.
Bladet har fått sitt navn til minne om
denne.

LEDER

Enestående omsetningsresultat på Vårtreffet.

Når dette leses har en sommer passert og mange hjem og borettslag har vært prydet av blomster som ble solgt på Vårtreffet. Vi har en stor og lojal gruppe mennesker som støtter Botanisk hages Venner gjennom å komme til vår store salgsdag hvert år - sikkert er mange av dere blant dem. Til gjengjeld får våre kjøpere godbiter som en ikke kan få i vanlige plantesentre. Også i år var plantene flotte og mangfoldige. Vi gjorde duftende planter som Edvard Munch hadde i sine hager til en hovedattraksjon, og de vakte stor interesse. Omsetningen var den nest høyeste vi har oppnådd noen sinne, på tross av "skybrudd" som ga oversvømmelser i hele Oslo.

Det er en utrolig takknemlig og ydmyk styreleder som på den måten ønsker å takke alle som trofast støtter opp om denne dagen, både gjennom deltakelse i plantegrupper, andre forberedelser, som salgspersonell, gjennom kjøkkentjeneste, guiding, administrasjon av naturstien for barn, kassekontortjeneste m.m. Det er en formidabel dugnadsinnsats som gjøres hvert år! Takk også til serviceinnstilte ansatte i Botanisk hage som slutter opp om arrangementet. Sist, men ikke minst – takk til alle dere som trofast kommer og kjøper våre planter.

Vårtreffet har lange tradisjoner og er vår viktigste inntektskilde. Dette er et vellykket arrangement som vil ha livets rett i årene fremover. Den andre meget viktige inntektskilden er betalte medlemskap. Takk for at du støtter oss gjennom ditt medlemskap.

www.botaniskhagesvenner.no

Botanisk hages Venner | UiO Naturhistorisk museum |

PB 1172 Blindern | 0318 Oslo | www.botaniskhagesvenner.no

Botanisk hages Venner, stiftet i 1986, har som formål å fremme kjennskap til og interesse for Botanisk hage på Tøyen i Oslo, og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Det kan skje gjennom de midler foreningen skaffer til veie og gjennom medlemmenes aktive innsats for hagen.

HVORFOR BLI MEDLEM?

- Du støtter Botanisk hage gjennom medlemskontingenten og bidrar til at hagen kan utvikle seg videre til glede for skoleelever, studenter, forskere og publikum.
- Du mottar medlemsbladet Palmebladet, med nyheter og informasjon om Botanisk hage, vekstene og aktivitetene der.
- Du får tilbud om å delta på hyggelig årsmøte, spesialomvisninger og andre arrangementer i hagen eller med tilknytning til hagen.
- Gratis inngang for inntil 3 personer til museene i Botanisk hage. Husk å be om oblat når du betaler medlemskontingenten, og ta med medlemskortet når du besøker Naturhistorisk museum!

HVA KOSTER MEDLEMSKAPET? Medlemskontingenten er kr 175 for enkeltmedlemmer og kr 350 for firmaer/organisasjoner.

FORENINGENS STYRE

Anne R. Smedsrud, styreleder

Björg Myklebust, nestleder og kasserer

Tom Sørbø, styremedlem og sekretær

Berit Frydenlund, styremedlem og materialforvalter

Bodil Andersgaard, styremedlem

Jorid Hustveit, varamedlem og leder av plantegruppa

Kjell H. Olsen, varamedlem

Trine Nervum, varamedlem

a-smeds@online.no

bjorg.myklebust@yahoo.no

tom@sorbo.as

be-fry@online.no

bandersgaard@gmail.no

johust@online.no

kjell.olsen2010@gmail.com

nervum@online.no

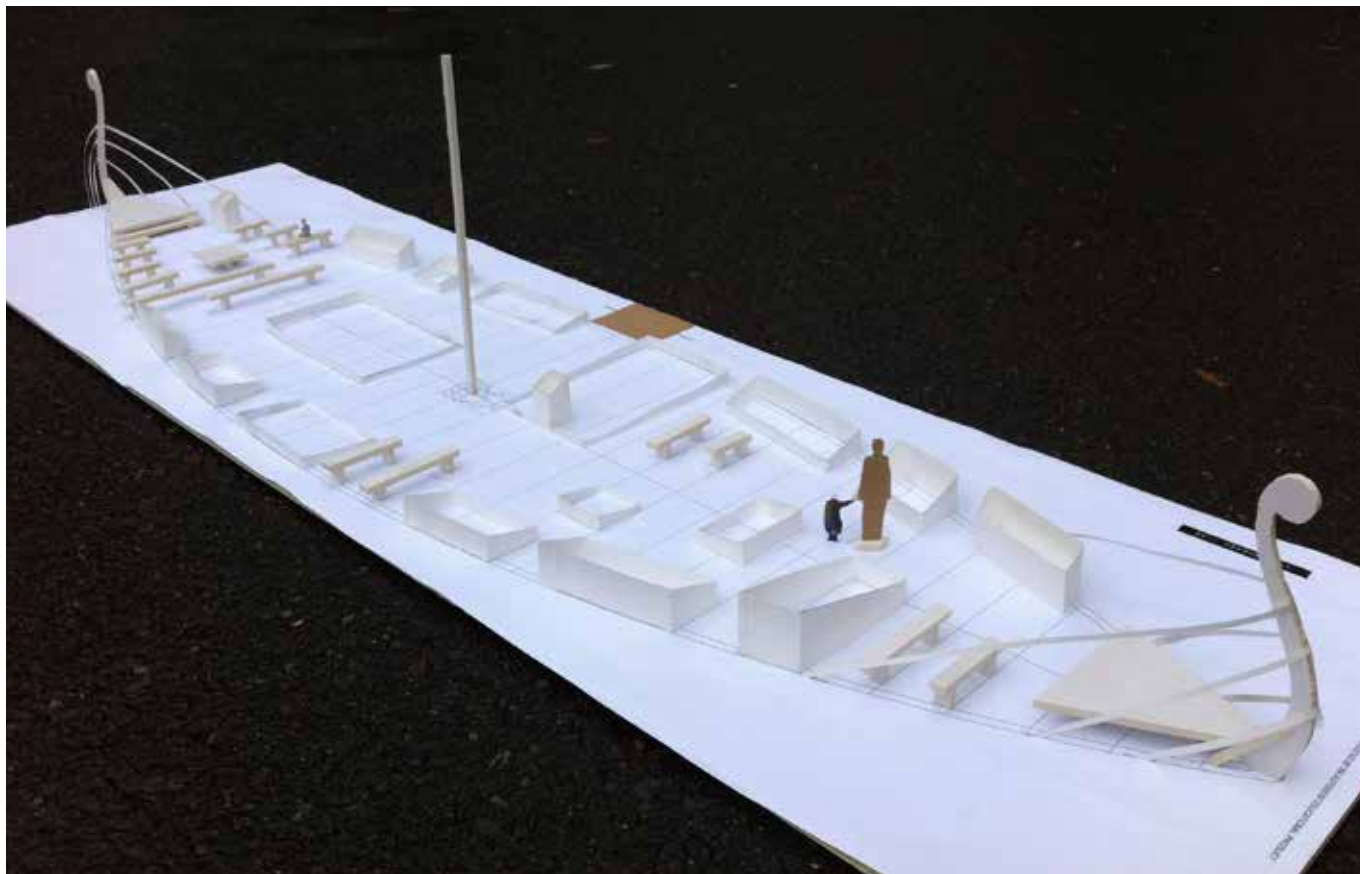
HENVENDELSER

Forespørsler av generell karakter: info@botaniskhagesvenner.no

Inn- og utmelding, adresseendring: medlem@botaniskhagesvenner.no

VÅR BANKKONTO

1644 13 20845

▲ Modell av mulig utforming av den nye vikinghagen, laget av landskapsarkitekt Ingrid Aas og hagesjef Axel Dalberg Poulsen.

Vikingskip inntar hagen!

Ikke bare blir det vekster fra vikingtiden. Det blir også et vikingskip i Botanisk hage, eller i alle fall et hageanlegg i vikingskipfasong. **TEKST:** DAG INGE DANIELSEN **FOTO:** AXEL DALBERG POULSEN

– **IDEEN ER Å BRINGE** publikum tilbake til vikingtiden, forteller hagesjef Axel Dalberg Poulsen. – Vi legger vekt på å vise naturressurser som hadde betydning for menneskene på den tiden, ikke bare det som ble dyrket. Det blir en slags tidsmaskin.

Hagen får grunnriss i form av et vikingskip, 33 meter langt. Trolig vil det også komme både forstavn og akterstavn, for å tydeliggjøre at det er et vikingskip, og for å gjøre anlegget mer synlig på avstand.

Vikinghagen blir anlagt i arboretet ned mot Jens Bjelkes gate, i en lite besøkt del av hagen. I den ene enden av anlegget blir det et lite auditorium, ellers kasser og bed som viser nytteplanter som var i bruk i vikingtiden. Også interessante gjenstander blir stilt ut, slik som kleberstein, som var en eksportartikkel fra Norge i den aktuelle perioden, bl a brukt til gryter.

– Naturressurser omfatter også zoologi og geologi, ikke bare botanikk, sier Axel, og

understreker at Botanisk hage er en del av Naturhistorisk museum.

–En av de viktigste oppgavene for en botanisk hage er å vise plantenes betydning for menneskene. Og hva er mer relevant end å ta utgangspunkt i mennesket i vikingetiden – en periode som er så viktig for vår skandinaviske kulturarv. Det finnes vikinghager også andre steder, men vi er alene om å ramme den inn på denne måten, som et vikingskip. Vi håper det gir en signaleffekt. Morsomt nok vil Dublins botaniske hage også vise en utstilling om planter i vikingtiden i 2014.

Mange blir overrasket når man hører at koriander og druer ble spist i Skandinavia i vikingtiden. Det viser hvor utstrakt den internasjonale handelen var. Noen vekster ble importert, mens andre kom i form av frø som fulgte med skipenes ballast.

Hagen tegnes av landskapsarkitekt Ingrid Aas, utdannet fra UMB. Sammen med

Axel har hun laget modellene av anlegget.

Mens dette skrives diskuteres valg av materialer og eksakt plassering og utforming. Plantekassene blir laget i corténstål, ellers blir det trebenker. På bakken blir det kanskje grus, kanskje et dekke av rundstokker. Detaljene skal bestemmes i løpet av høsten. Anleggsarbeidet starter i løpet av vinteren eller våren. Innvielse blir i august 2014.

Det skal også bygges en større støyvoll mot Jens Bjelkes gate. Det må felles noen trær i området, for å gi plass til vikinghagen og for å gjøre den godt synlig for de besøkende. Vikinghagen blir en integrert del av hagen, åpen for alle i hagens åpningstider. Området omkring blir utviklet til et nordisk arboret.

Forskningsrådet og Sparebankstiftelsen har bidratt til finansieringen.

"Oase 60 grader nord" stoppet – ny veksthusløsning planlegges

Det var riktig å si stopp, og jeg er tilfreds med at vi har full intern enighet om dette, sier Arne Bjørlykke, direktør for Naturhistorisk museum. **TEKST & FOTO:** DAG INGE DANIELSEN

PALMEBLADET HAR SPURT han om å forklare hva som har skjedd i veksthussaken– og hvorfor. Bjørlykke forteller at han bl a reiste til Kew Garden i London for å lære om veksthus i utstillingssammenheng, da han var ny i stillingen i 2009. Han forsto da at man manglet en del komponenter for å få i havn veksthusprosjektet på Tøyen.

I 2010 begynte Finn Ervik i nyopprettet stilling som prosjektleder for nytt utstillingsveksthus. Året etter ble Axel Dalberg Poulsen ny sjef for Botanisk hage. Begge hadde bred erfaring fra ulike regnskogsområder i verden og hadde jobbet mye med utstilling og formidling.

– Da vi begynte å planlegge innredningen og hvordan vi skulle utplassere store trær i regnskogsavdelingen, ble det tydelig for oss at den planlagte formen på veksthuset medførte problemer. Hele idéen med en

regnskogsavdeling er å skape følelsen av å være i en regnskog. Regnskog kjennetegnes bl a av høye trær og et stort biologisk mangfold i de store trekronene, forklarer Bjørlykke.

– I desember 2012 var vi på befaring i Århus i Danmark, der universitetet og den botaniske hagen har bygget et nytt regnskogsveksthus. Der har de satt av mye større plass til å skape et regnskogsmiljø. Da vi så på prislappen for veksthuset i Århus, ble det tydelig at de får mye mer veksthus for pengene sammenlignet med vårt prosjekt.

– I 1998 var prisen for "Oase 60 grader nord" beregnet til 80 millioner kroner. I 2008 var den 280 millioner, og nå hadde den kommet opp i 480 millioner kroner – altså en meget sterk stigning i kostnadsrammene. I Århus utlyste man arkitektkon-

kurransse i 2008 og flyttet inn i januar i år. Kostnaden der ligger på mellom 40 og 50 millioner kroner. Riktignok er det et rent regnskogsveksthus, mens vi planlegger ett med flere avdelinger. Likevel syntes vi at vårt prosjekt ble uforholdsmessig dyrt, når vi ser på utnyttelsen av arealet og hva vi får igjen for investeringene.

– Så hadde vi sist vinter en stor gjennomgang, der vi diskuterte videre fremdrift. Hvis vi skulle gå til det drastiske skritt å stoppe prosjektet, ville vi sikre at det internt her på Naturhistorisk museum var enighet. Derfor hadde vi en grundig gjennomgang, som inkluderte ledergruppen og øvrige ansatte i Botanisk hage, samt ledergruppen og styret for NHM. Vi kom altså fram til at det totalt sett ville ha vært uansvarlig å gå videre med en plan som ikke var tilstrekkelig fremtidsrettet. Jeg la

frem saken for universitetsrektor Ole Petter Ottesen, og han var enig i vår vurdering.

I et brev til Kunnskapsdepartementet 24. mai ba universitetsledelsen departementet gi Statsbygg i oppdrag å terminere prosjektet "Oase 60 grader Nord". Departementet ba om å få saken behandlet i universitetsstyret, som hadde ekstraordinært møte 26. juni om veksthussaken. Styret for UiO sluttet seg enstemmig til forslaget om å gå i gang med et nytt veksthusprosjekt. Samtidig ba man om noe tilleggsinformasjon, som vil bli fremlagt i oktober.

– Det er vanskelig å stoppe en snøball som har begynt å rulle. Denne saken har vært vanskelig for arkitekten, Stein Halvorsen, som har jobbet i så mange år med prosjektet. Og saken er vanskelig for alle gode krefter som har arbeidet for å realisere det nye veksthuset, inkludert vennene av Botanisk hage og Tøyen, sier Arne Bjørlykke.

– Vi var også spent på hvordan vår hovedsponsor, Jens Ulltveit-Moe, ville stille seg til at vi stoppet prosessen. Vi hadde derfor et møte med han. Han respekterer våre vurderinger og sier at han ikke akter å trekke sin støtte, men han vil se et nytt forslag før han forplikter seg til å støtte en ny plan.

– Hvorfor tok det så lang tid å komme fram til beslutningen om å sette foten ned?

– I ettertid ser vi at de faglige vurderingene

ikke fikk stor nok plass til å begynne med. For eksempel var det bare én botaniker i juryen som avgjorde arkitektkonkurransen i 1998. Og den faglige, botaniske kompetansen var ikke godt nok representert da Statsbygg startet skisseprosjektet. Den solide ekspertisen på botanikk og utstillingsveksthus som Finn Ervik og Axel Dalberg Poulsen brakte med seg, var avgjørende for at vi begynte å revidere planene. Da vi kom til det stadiet at vi skulle vurdere hva slags trær som skulle anskaffes og hvordan de skulle plasseres for å gi publikum en regnskogsopplevelse, ble det helt klart at den spisse formen ikke var gunstig, sier Bjørlykke, og legger til:

– I Århus har man bygd et regnskogsveksthus på 1350 kvadratmeter. Gulvarealet i det planlagte regnskogsrommet var på 800 kvadratmeter, mens arealet i trekronehøyde bare var 150 kvadratmeter. På 1990-tallet, da planleggingen startet, var man opptatt av systematikk. I dag legger botaniske hager mye større vekt på formidlingen. Man ønsker å gi publikum forståelse for sammenhengene i naturen, og opplevelsen står i sentrum. For å få til dette, trenger man større arealer i høyden enn det som var planlagt.

– Hva skjer nå videre?

– Vi har startet prosessen med å lage en ny plan, som bl.a. inneholder rombehov og krav til funksjonalitet og form. Vi skal

legge frem saken for universitetsstyret i oktober. Så vil det komme en ny bestilling fra Kunnskapsdepartementet til Statsbygg.

– Vil det bli en ny arkitektkonkurranse?

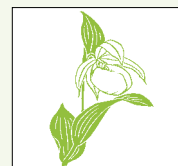
– Statsbygg og Kunnskapsdepartementet skal sammen ta stilling til valg av arkitekt. Jeg håper at det kan skje sent i år eller tidlig neste år. Så det er for tidlig å si om det blir ny konkurranse.

– Blir plasseringen på sirkustomta den samme?

– Ja. Det nye er det såkalte Tøyenløftet, der bystyret har blitt enige om å planlegge et vitensenter her på Tøyen. Vi er i dialog med Oslo kommune om Tøyen Vitenpark, og det er åpenbart at et vitensenter og et utstillingsveksthus kan spille på lag. Kan-skje vil også Norsk Teknisk Museum flytte til Tøyen. Med slike tanker og planer er det behov for å se på hele tomteområdet på nytt og vurdere hvordan det best kan reguleres. Jeg mener vi bør se dette i sammenheng, så vi får en helhetlig utbygging av Tøyen.

– Väger du å spå om når det nye veksthuset kan stå klart?

– Danskene brukte fire år fra start til mål. Da bør vel vi kunne klare det på fem!

ÅRSMØTE 2014

Årsmøtet i Botanisk hages Venner arrangeres tirsdag 11.02.2014 kl. 18.30.

Formell innkalling kommer via post eller på e-post i januar, men sett av tidspunktet allerede nå.

► Den nye sommerbutikk i Tøyen hovedgård er blitt et populært tiltak med sitt store vareutvalg. (Foto: Dag Inge Danielsen)

▲ For første gang blir det solgt blomsterhonning fra Botanisk hage. Produsent er birøkter Ole Teigen, som har hatt bikuber i nordenden av hagen. (Foto: Ellen Sjøwall)

" Dette har vi ventet på! "

TEKST: HANNE LENE SKJEKLESÆTHER

SOMMERBUTIKKEN HAR GJENNOM sin første sesong fått svært god mottakelse fra publikum.

Kommentarer som «endelig har vi fått en butikk som i andre botaniske hager» og «dette har vi ventet på i mange år» har vært gjengangere. Publikum har sammenlignet vår sommerbutikk med butikkene i de botaniske hagene i Gøteborg, København, Edinburgh og Londons Kew – og sagt at vi tåler sammenligningen. Det har vært særdeles hyggelig å høre.

Målet har vært å formidle museets og hagens aktiviteter, kombinert med salg av produkter relatert til naturhistorie og hage. I tillegg har vi fungert som et informasjonskontor, besvart alle typer spørsmål fra publikum og hjulpet de besøkende å finne fram.

Butikken hadde en kort igangsettingsperiode, men vi er godt fornøyd med vareutvalg og butikkens utforming. Samtidig har vi mange nye ideer og tanker for videre utvikling i en evt sesong to.

Vi har erfart at mange besøkende sogner til Tøyen og områdene rundt og ønsker planter og utstyr til balkonger og skyggefulle hager. Det behovet vil vi bli bedre på å dekke. Det vil bl.a. bli et bedre frøutvalg og mere planter skulle det bli ny sesong i Tøyen hovedgård.

Årets sesong er utvidet med alle helger i september (kl 11-17), siste dag blir derfor søndag 29. september. Da vil vi fokusere på løk, sopp og hagens egen honning.

Museene får butikkpaviljong i 2014

I LØPET AV VÅREN 2014 vil Geologisk og Zoologisk museum få en ny butikkpaviljong, som også kommer til å fungere som et felles billettkontor og ”velkomstsenter”.

– Noe av bakgrunnen er at det ikke er rasjonelt med butikk i begge museene, slik vi har hatt i mange år. Det blir altså en forenkling og en modernisering. Universitetsdirektøren satte ned en gruppe som har sett på ulike løsninger, og oppdraget med å tegne det nye inngangspartiet har

gått til Kristin Jarmund Arkitekter, forteller NHM-direktør Arne Bjørlykke.

– Planforslaget og tegningene er godkjent av bygningsmyndighetene i Oslo kommune. Prosjektet er lagt ut på anbud, og vi venter nå på å få inn pristilbud fra entreprenører, sier Bjørlykke.

Inngangen i Geologisk museum i Brøgers hus blir flyttet til nordenden, slik at begge de to museene får inngang i samme ende og vis a vis hverandre. Paviljongen kommer midt i mellom, og skal inneholde

resepsjon, billettsalg og felles butikk.

Paviljongen blir bekostet av Universitetet i Oslo, og det er eiendomsavdelingen som står for utbyggingen. Planlagt byggestart er i løpet av senhøsten, med åpning tidlig i 2014.

▼ Den nye butikkpaviljongen får fasader i corténstål og skal bli inneholde billettkontor og resepsjon for Geologisk og Zoologisk museum. (Illustrasjon: Kristin Jarmund Arkitekter)

ALLE FOTO: THOR-INGE LARSEN

Syndeflod i sommersol for Vårtreffet

VÆRUTSIKTENE VAR NOE USIKRE, men stemningen og publikumstilstrømningen var upåklagelig da portene ble åpnet søndag 2. juni. Fram mot kl 12 begynte det imidlertid å styrtregne. Folk løp om kapp for å finne ly. Veksthusene ble smekkkfulle på et blunk. Og vannet steg. På Blindern

ble det målt 17,5 mm i løpet av to timer midt på dagen. Meteorologisk institutt kunne etterpå fortelle: "Det kom 9,7 mm i løpet av den kraftigste bygen, og det er mye på en time!"

Det tørket opp utover ettermiddagen, og omsetningen ble alt i alt meget god, for

de ulike plantegruppene så vel som kafeen. Guidene meldte om varierende oppslutning om omvisningene. Naturstien for barn var et populært tiltak, og mange nye medlemmer lot seg verve på informasjonsstanden.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

Takk for kjempeinnsats!

TEKST: JORID HUSTVEIT

Takk til alle for en kjempeinnsats! Takk til alle som holdt ut i syndefloden. Og takk for alle timene som er lagt ned fra Vårtreffet sluttet ifjor, hele høsten, og alle timene som er lagt ned i løpet av våren. En STOR takk fra styret i BhV til alle som stilte opp på ulike måter og til alle som besøkte oss og handlet av oss.

Det er like fascinerende hvert år. Etter å ha begynt med en handfull frø ender vi med å fylle store arealer med bugnende planter.

Matnyttige urter mest populære

TEKST: SIDSEL KNUTSEN

Resultatet av urtegruppas salg ble utrolig bra, særlig tatt i betraktning det aggressive regnet vi hadde i perioder. Jeg må også trekke fram det gode samarbeidet som har vært i gruppa, innsatsvilje og godt humør i alle ledd.

Topp popularitet i vårt planteutvalg hadde ramsløk, basilikum, tomater, oregano, timian, mynte og physalis. Ramsløken ble solgt ut i løpet av 10 minutter, til unge som hadde orientert seg på nettet. Av basilikum hadde vi ca 350stk, alt gikk ut raskt. Også 105 tomatplanter (3 sorter) gikk strykende.

Andre planteslag som ble helt eller

nesten utsolgt var agurk, bjørnerot, bladmynte, dill, estragon, fennikel, jordskokk, sommerlavendel, rosenrot, persille (både krus- og blad-), vintersar, krydderurter, romersk kamille og sitronmelisse. Salvier solgte godt, unntatt sølvsalvie, som ikke er spiselig.

Sammenplantinger med 4-5 urter i potta ble også solgt ut raskt.

Vi kan konkludere med at kundene helst vil ha "matnyttige" planter, som kan brukes i matlagingen direkte. En del var forhåndsorientert fra katalog på nettet, men de fleste kommer for å titte og handle impulsivt!

Spesialplanter og Oldemorsstauder

TEKST: BJØRG MYKLEBUST

Den store vinnaren på standen for spesialplanter, Oldemorsstauder m.m. var – som før – tempeltreet, *Ginkgo biloba*. Dei tempeltrea vi hadde til salgs forsvant lynfort. Dernest er alle Oldemorsstauder populære kjøpeobjekt, pr. i dag har vi ingenting igjen. Også engletrompetane gikk greit unna i løpet av dagen, særlig dei med rosa klokke. Dei blå og

kvite engletrompetane med små klokker var mindre interessante for kjøparane, bl.a. fordi dei ikkje var i blomst og det var tydeleg at kjøparane kvitte seg med å investere i så store og dyre planter som til og med må oppbevarast innandørs om vinteren. Jasmin, echiveria, og hakeliljer vart selde ut, medan vi hadde igjen etter salgsavslutninga av kannar og Cape-

soldogg

BhV markerte Edvard Munch jubileet med salg av tre sortarsommerblomster som Edvard Munch hadde i sine hager. Vi selde ut dufttheliotrop og levkøyer, reseda derimot hadde vi igjen nokså mange kasser av. Same plantene vart også selde på avdelinga for sommerblomster.

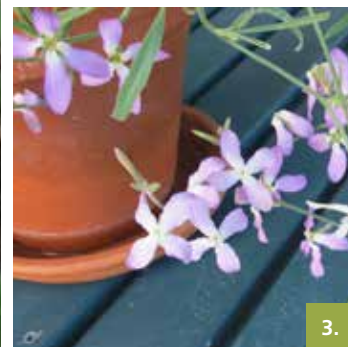
Flere nye foreninger stilte

TEKST: BERIT FRYDENLUND

I år var det 14 foreninger som hadde meldt sin interesse. Mellom pelargonier, bonsaier, roser og mye mer var det noen nye foreninger. Dette var BYBI (Gaia Agenda), Lysakervassdragets Venner, Epleslang og Geologisk Museums Venner.

Foruten at foreningene forteller og reklamerer om seg selv, så deler de sin kunnskap med publikum. Her er det mye å lære. Går man fra forening til forening så får man faktisk en "miniutdanning" i hagebrukstell/dyrking. Alt fra forskjellige typer planter, økologisk dyrking, verne om naturen generelt og mye mer.

1. Duftreseda
2. Plakat om Edvard Munchs planter på Vårtreffet.
3. Sommerlevkøy
4. Duftheliotrop

TEKST OG FOTO: BJØRG MYKLEBUST

Edvard Munch

ble feiret med levkøy og heliotrop

I 2013 feires 150-årsdagen for Edvard Munchs fødsel. Botanisk hages Venner markerte jubileet med dyrking av utvalgte planter fra Edvard Munchs hager. Munch kjøpte i 1898 et hus i Åsgårdstrand og kalte det sitt «Lykkehus». Denne boligen hadde Munch til sin død i 1944. I hagen dyrket han flere sorter sommerblomster, blant annet:

Duftreseda – *Reseda odorata*

Sommerlevkøy – *Matthiola incana* (stort sett engelske sorter)

Dette er sommerblomster fra gamle dagers hage, og plantene er kjent for god blomsterduft. Duftreseda blei ofte satt som kantplante i blomsterbed mot hagegangen slik at duften kunne nytes på spaserturer i hagen. Begge ble brukt til snittblomster.

Botanisk hages Venner feiret vår store maler i jubileumsåret med å dyrke flere sorter av duftreseda og sommerlevkøy, som ble solgt på Vårtreffet.

Munch kjøpte eiendommen Ekely i 1915. Den hadde hage med mange frukttrær. I tillegg plantet han sommerblomster og dyrket grønnsaker, og han hadde et veksthus. Av planteslagene Munch dyrket på Ekely valgte BhV sommerblomsten

Duftheliotrop – *Heliotropium arborescens* 'Marine'

som ble dyrket fram for salg på Vårtreffet, og var en etterspurt plante.

Som det fremgår av navnet er også dette en duftplante. De vakre, mørk blåfiolette blomstene avgir en duft som minner om vanilje. Duftheliotrop er en flott prydplante som passer både i hagen og i krukke på terrassen!

Kursdugnad ga flott pilehage

Pilehagen har vært et samarbeidsprosjekt mellom Naturhistorisk Museum, Skovstuen Pil og Botanisk hages Venner, hvor sistnevnte sørget for fullfinansiering med en bevilgning på 100 000 kr. **TEKST:** BODIL ANDERSGAARD **FOTO:** ANNE R. SMEDSRUD

NHM LAGET EN PROSJEKTGRUPPE med Hanne Lene Skjeklesæther, Charlotte Sletten Bjorå, Anneleen Kool og Hege R. Pettersen. De ordnet alt det praktiske rundt pileflettekurset i samarbeid med Skovstuen Pil.

Kurset startet i dårlig vær den 4. mai og da møtte rundt 20 personer opp, omtrent like mange ansatte fra NHM og medlemmer fra Botanisk hages Venner. Over en kopp kaffe ble vi kjente med Silja Hansen og Lars Levin fra Skovstuen Pil og fikk informasjon om kurset, før vi gikk i gang, godt kledd i regntøy.

Gruppen ble delt opp, noen begynte med å flette to hytter forbundet med en tunnel under Lars sin veiledning, mens Silja lærte resten tre ulike typer gjerder: belgisk hegn med dobbel eller trippel fletting og det såkalte mosehegnet. Hun la

vekt på hva som er viktig for at flettingen skal bli vellykket. Det skulle flettes ialt 54 m gjerde, så resten av dagen gikk med til dette.

Neste dag var det sol og fint vær. Det kom mange besøkende og det var stor interesse for hva vi drev med, bl.a. ble hyttene med tunnelen utprøvd av flere barn. Denne dagen ble det flettet to portaler og ulike typer piletrær med levende pil og dessuten laget sandkasse, blomsterkummer og to andre typer gjerder, alle disse med tørr pil og disse vil ikke få grønne skudd etterhvert.

Nå gjenstår kun å se hvor flott Pilehagen blir til neste år, når den skal åpnes offisielt i forbindelse med 200 års jubileet. Da kan barn og voksne ta den i bruk, slik det er tenkt.

▲ Dugnadsgjengen i aksjon på en regnfull lørdag.

▼ Og en solfylt søndag.

Sjeldne blå skjønnheter på besøk i Botanisk hage

TEKST: KRISTINA BJUREKE

LAKRISMJELTBLÅVINGEN ER I dag vår mest truede dagsommerfugl. Populasjonen teller bare noen få individer hver sesong, og tilfeldigheter kan være nok til at den vakre blå sommerfuglen forsvinner fra vårt land.

Med en installasjon nedenfor Fjellhagen, nær Osloryggen, ønsker kunstnergruppen F36 å rette fokus mot sommerfuglens tapte leveområder. Lakrismjeltblåvinge er fredet, men leveområdene dens er det ikke, og dermed står den likevel i fare for å bli utryddet.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus arbeider med å gi lakrismjeltblåvinge status som prioritert art, slik at også de gjenværende leveområdene kan få nødvendig vern og skjøtsel.

Larvene til lakrismjeltblåvingen lever bare på planten lakrismjelt. Denne erteplanten vokser på Osloryggen og på omvisninger i år har vi fortalt om samspillet mellom planten og sommerfuglen. Nå i august spurte en elev på Aktivitetsskolen om gruppen ikke kunne besøke lakrismjeltblåvingene.

Det var moro! Han var tantebarn til en av kunstnerne. I naturen vokser lakrismjelt på varme plasser med kalkrik grunn i kantsoner mellom skog og åpen mark.

Entomologer, blant annet NHM's Hallvard Elven, har jobbet med å kartlegge sommerfuglen i Osloområdet. Hallvard har også i år alet frem 57 lakrismjeltblåvinger i fangenskap. Disse ble i juli satt ut på utvalgte øyer i indre Oslofjord.

▼ Lakrismjeltblåvinge
Foto: Hallvard Elven

▲ Lakrismjelt
Astragalus glycyphyllos.

Utsnitt av F36-installasjonen
som feirer sommerfuglen.

Kunstnergruppen F36 består av
Ana Maria Lopez, Maina Movig,
Kirsten Selmer, Pippip Ferner,
Stina Gellein, Riri Klingenberg
Green og Jutta Nestegard.
(Foto: Kristina Bjureke, NHM)

Kakao

– mat for gudene
– og for oss

TEKST & FOTO: KRISTINA BJUREKE

FOR NOEN ÅR siden ønsket vi på NHM å lage en utstilling om én eneste art. En uvanlig vinkling, normalt har vi et helt tema. Går det virkelig å fylle en utstilling med fakta, gjenstander og historier om kun én art? Den gangen valgte vi lin – og det gikk aldeles utmerket å fylle de to rommene i østfløyen på Tøyen Hovedgård. Når nå Sommerbutikken pakker sammen etter sin første meget vellykkede sesong i Hovedgården bygger vi opp en ny en-arts utstilling. Denne gangen vil vi fokusere på kakaoplanten.

Kakao fikk sitt vitenskapelige navn *Theobroma cacao* av Carl von Linné. *Theobroma* er gresk og betyr ”mat for Gudene”. *Cacao* kommer fra xocolatl (Nahuatl, et aztekisk språk). Den var en plante for de gamle gudene, men den er i høyeste grad en plante for oss i dag!

I utstillingen vil vi vise både hvor planten vokser, hvordan den blomstrer og måten de berømte kakaofruktene utvikles. I tillegg ønsker vi å fremheve den spennende historikken rundt kakao både i Amerika og hjemme i Europa. For å sette inn planten i vårt moderne samfunn, noe et Naturhistorisk museum må gjøre i dag, belyser vi også dagens kakao-

plantasjer, barnearbeid og Fairtrade. Våren 2014 vil vi tilby et undervisningsopplegg for skoleklasser i utstillingen.

Velkommen til en spennende utstilling! Glem ikke å besøke kakaoplanten selv, som vokser ved kanten av dammen i Victoriahuset.

Moes etterkommere besøkte Moes pil

TEKST: DAG INGE DANIELSEN FOTO: AXEL DALBERG POULSEN

ET AV BOTANISK HAGES legendariske trær er den såkalte Moes pil ved Andedammen.

Egentlig er det en serie med piletrær, det ene avlegger av det forrige. Det første treet av

arten *Salix alba* ble plantet i 1827 av overgartner Elias Moe og det neste i 1927 av hans sønn, overgartner Nils Green Moe.

I juli i år fikk Botanisk hage besøk av noen av sistnevntes etterkommere. Nils Green Moe utvandret nemlig til USA, der størstedelen av slekten bor i dag, med en forgrening til Australia. Etterkommerne ble tatt imot av hagesjef Axel Dalberg Poulsen, mens Anne Finnanger ga dem en omfattende omvisning, der dagens Moes pil selvsagt sto i sentrum:

På bildet ser vi fra venstre: Ekteparet Diana og David Moe (han barnebarns barn av N G Moe) fra Illinois USA, Debbie Moe Bruna (barnebarns barn) fra Illinois USA, Laura Taylor (barnebarns barnebarn) fra Australia og Shirley Moe DeVries (barnebarns barn) fra Florida USA.

▼Guide Sölve Kajanus tar imot oss foran Speildammen. (Foto: Sonia de Zilwa)

▼Styreleder Anne R. Smedsrud lar seg begeistre i Rhododendrondalen. (Foto: Bjørg Myklebust)

Herlig utflukt til Göteborgs Botaniska

TEKST: SONIA DE ZILWA

ETTER ET VEL OVERSTÅTT VÅRTREFF arrangerte Botanisk hages Venner en dagstur til Göteborgs Botaniska Trädgård. Berit Frydenlund og Trine Nervum hadde ordnet alt det praktiske, og en forventningsfull gruppe på 23 dro av gårde grytidlig en strålende forsommerdag med sol og blå himmel. Vi reiste komfortabelt i en stor buss, og etter få timer ble vi ønsket varmt velkommen i Göteborg av vår guide for dagen, Sölve Kajanus, en pensjonert biologilærer, og to fra styret i den svenske venneforeningen Botaniskas Vänner. Vi fikk en ekstra lang og rikholdig omvisning på omkring to timer. Guidens begeistring for hagen og store kunnskaper om vekstene og historien gjorde vandringen til en spesielt lærerik og unik opplevelse.

Göteborgs botaniske hage, som også inkluderer et naturreservat og ligger ved Slottsskogen i utkanten av byen, er en av

Europas største med sine 175 hektar og ca 16 000 ulike arter og kulturhybrider. Botaniske hager er alltid langt mer enn summen av sine enkelte vekster. De har sitt eget språk, sin individuelle atmosfære og sin egen skjønnhet. Inntrykket de gir avhenger i stor grad av samspillet mellom gjennomtenkte anlegg og de plantede vekstene. De viktigste anleggene i Botaniska i Göteborg er Japandalen, Fjellhagen, Urtegården, Staudehagen, Rhododendrondalen og de store, rikholdige veksthusene med plantemiljøer fra ulike klimasoner.

En butikk, café og restaurant hører også med i hagens tilbud til publikum. Som her i Oslo arrangeres også spesielle utstillinger, foredrag og guidede turer - likhetspunktene er mange. Vi fikk anledning til å se det meste i hagen, og de to omvisningstimene vi fikk som gave fra guiden og Botaniskas Vänner gikk fort. Etterpå spiste vi en god lunsj.

Hva huskes best i ettertid? Jeg stilte spørsmålet til flere av deltakerne noen uker senere. En likte Fjellhagen med fossefallet best. Flere nevnte den vakre Speildammen med bildemotivet bak - i år var det den lille tropefisker Nemo fra barnas historieverden, som var blitt formet med blomster. Selv ble jeg mest fascinert av inntrykkene i Rhododendrondalen, der et stort utvalg busker og trær med blomster i nesten alle regnbuens farger sto i fullt flor. Noe alle turdeltakerne fremhevet var den varme og positive måten vi ble tatt imot på av venneforeningen i Göteborg, og den inspirerende guidingen. Besøk i botaniske hager kan bli noen av sommertidens vakreste og beste dager!

Mer om hagen og venneforeningen i Göteborg kan du finne på internett: www.gotbot.se og www.botaniskasvanner.se

Ledige rom på våre insekthotell!

TEKST: KRISTINA BJUREKE

MED ET ELLER FLERE INSEKTHOTELL kan du få en hage som bidrar til bevaring av det biologiske mangfoldet. Hotellene er både nyttige, vakre og viktige. Moderne hager er ofte for ryddige, de har ingen kvisthauger, døde greiner eller komposthauger. Død ved og gamle hule trær er i ferd med å bli mangelvare mange steder i norsk natur. Lite blir for eksempel liggende igjen etter snauhogst. Ved at vi gjør det klinisk reint og ryddig fjerner vi samtidig mulige boplasser for mange ulike insekter.

Det er mange årsaker til at blitt færre humler og andre insekter. En av dem er at de har færre plasser å legge eggene sine. Med et insekthotell i hagen kan du hjelpe de små nyttedyrene til et bedre liv.

Et insekthotell er rett og slett boplasser der egg og larver til bier, humler og veps kan utvikle seg. Det kan bygges på alle tenkbare måter, kun fantasien setter stopp. Man kan bruke hule kvister av takrør, løpstikke og parkslirekne. Kvister av hyll er fint, den har en myk marg. Andre måter er å borre hull på 4, 6, 8 og 10 mm i diameter i stokker og murstein. Jo flere varianter av hule rør og kvister du bruker, jo flere arter vil hotellet tiltrekke seg. Det enkleste insekthotellet er en hermetikkboks (ta av papiret på utsiden) med kvister av hyll og bambus. Insektene legger egg inne i hulrommet og tar med seg litt leire inn og lager en celle rundt egget. Det blir gjerne seks – åtte slike celler på rad og rekke. Der mates etter hvert larvene fra bier og humler med pollen, mens vepsene serverer andre insekter og edderkopper.

Insekthotellene skal gjerne plasseres nær pollen- og nektarrike planter og på et lunt, varmt og solfylt sted. Insektene setter pris på sol og varme slik som mange mennesker gjør når de tar inn på hotell. Her i Botanisk hage falt det seg naturlig å plassere dem i nærheten av Urtehagen. Vi har bygget to med stokker, kvister og murstein og satt opp flere ferdigproduserte varianter. Flere insekter gir økt sannsynlighet for pollinering. Vellykket pollinering fører til befruktning av plantene, noe som gir nye frø.

Lars Ove Hansen, entomolog her ved NHM, har kontrollert om noen har sjekket inn på hotellet. Av graveveps (fam. Crabronidae) var det ca 20 hunner som var aktive ved hans besøk. De fløy inn og ut av hullene hele tiden. De tilhørte slektene *Pemphredon*, *Trypoxylon* og *Passaeloecus*. Det er mange arter i hver slekt, og de er alle små til mellomstore og svartglinsende. Dette er arter som fyller opp cellene sine med andre insekter, og ikke pollen som biene gjør. Blant annet benytter flere av artene bladlus som bytte, og kan således karakteriseres som "nyttedyr". Lars Ove så ikke noen bier akkurat når han var der, men det ser ut til at noen har fylt opp noen stengler og forseglet disse. De vil da klekke neste år. Få arter av bier er aktive på sensommeren. De fleste er vår- og forsommer-arter.

Hotellet er et tilbud til solitære insekter. Det vil si arter som lever alene og ikke samles i store samfunn. Et insekthotell er med andre ord ikke et hjelpemiddel for birøktere.

BOTANIKER MARIT GRØNBECH

Marit Grønbech (48) er ansatt som universitetslektor på Naturhistorisk museum, Utadrettet seksjon, og begynte der i april i år. Hun er oppvokst i Oslo og utdannet seg til botaniker på Universitetet i Oslo, med hovedfagsarbeidet lagt til Tøyen og Botanisk hage.

– Da jeg tok grunnkurs i biologi, var det økologi og botanikk jeg interesserte meg mest for. Jeg tok hovedfag på økologi på fjellplanter og gjorde feltarbeid på Dovrefjell, forteller Marit.

– Dette inkluderte alle typer vekster, også moser og lav. Så det var naturlig for meg å svare ja da jeg ble spurt av Norsk Polarinstitut om å arbeide med vegetasjonsanalyser på Svalbard. Så jeg endte med å tilbringe fem fine somre på Svalbard. Marit har 17 års erfaring som lærer i videregående skole og kom i april i år fra Persbråten i Oslo, der hun underviste i naturfag, biologi og kjemi. Hun er gift og har to sønner på 11 og 13 år.

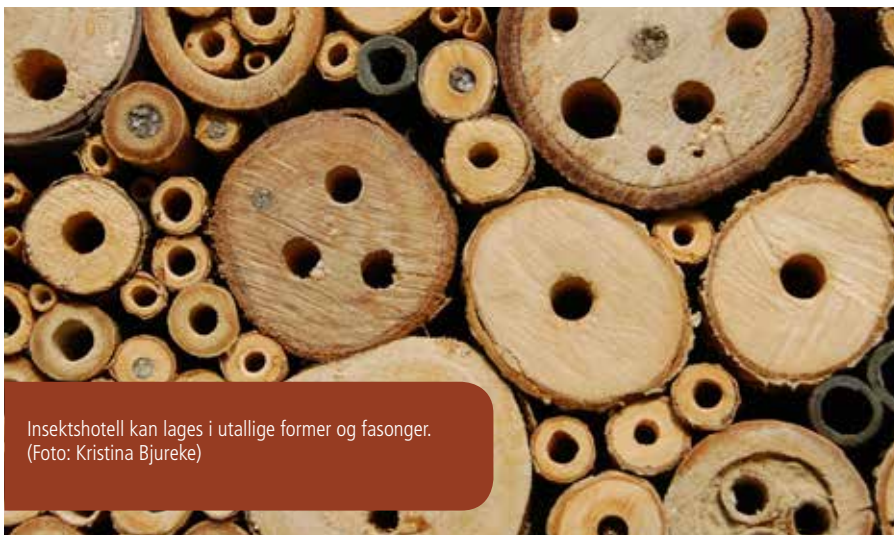
– Jeg liker å jobbe med mye forskjellig, og her på Tøyen kommer jeg nærmere fagmiljøet. Dessuten liker jeg å formidle, spre kunnskap og forsøke å få andre til å bli interessert i naturens mysterier. Stillingen her innebærer arbeid med skilting og utstillinger, og andre publikumsrettede tiltak. Nå i det siste har jeg jobbet med kakaoutstillingen. I tillegg blir det en del omvisninger, i første omgang for skoleklasser, men også for demenspasienter og andre grupper. Vi har et nært samarbeid med Geriatrisk ressursenter, som er opptatt av sansehager, som vår Oldemors hage, forteller botaniker Marit Grønbech.

LENGRE ÅPNINGSTID FOR VEKSTHUSENE

Veksthusene i Botanisk hage får utvidet åpningstidene fra årsskiftet.

I vinterhalvåret (1. oktober – 14. mars) blir det mulig å besøke Palmehuset og Victoriahuset fra kl 10 til kl 17 alle dager. I sommerhalvåret (15. mars – 30. september) blir veksthusene åpne fra kl 10 til kl 20.

Med andre ord blir det slutt på mandagsstengt veksthus. Dog kan mandagsstengning forekomme av og til i forbindelse med pågående arbeid. Nyordningen gjelder i første omgang ut jubileumsåret.

Insekthotell kan lages i utallige former og fasonger.
(Foto: Kristina Bjureke)

Jubileumsåret 2014 begynner å ta form

I 2014 er det 200 år siden Botanisk hage ble åpnet. Hovedfeiringen blir lagt til søndag 1. juni, som er selve jubileumsdagen. I tillegg blir det en rekke arrangementer fordelt utover året. **TEKST & FOTO: DAG INGE DANIELSEN**

DET HELE STARTER I JANUAR, da det blir en is- og lysfest på plassen utenfor Tøyen hovedgård. Her legges det opp til innvielse av isskulpturer, servering av varm drikke og underholdning.

En fremtidig attraksjon er en serie med jubileumsbenker, som er under bestilling. Alle blir utført i ulike materialer og hver enkelt får sin unike utforming, med et naturhistorisk tema. Benkene vil bli installert utover året, med egne arrangementer for å markere innvielsen av den enkelte.

Totalt er det planlagt ni slike benker for publikum. Den første kommer på plass i januar, og blir av is, og altså midlertidig. Den mest staselige utformingen får benken som skal innvies på jubileumsfeiringen 1.

juni, uten at noen i jubileumskomiteén vil røpe nærmere detaljer.

Den nye skandinaviske ryggen, som har vært under arbeid i hele sommer, planlegges også åpnet som et av jubileumstiltakene i 2014. Dette fjellhageanlegget er tegnet av landskapsarkitekt Ingrid Aas. Det ligger på toppen av Fjellhagen, mellom Asiadalen og Amerikaplatået. Skandinaviske fjellplanter blir samlet her. Det er også anlagt en ny sti fra den nederste delen av Fjellhagen til den skandinaviske fjellhagen, for å lette adkomsten.

Et annet jubileumstiltak er jubileumsboka, som forteller Botanisk hages 200 år lange historie, skrevet av Liv Borgen, professor emerita og tidligere mangeårig leder

av hagen. Boka vil trolig komme i vanlig salg i bokhandelen.

Videre blir det offisiell åpning av den nye Pilehagen, med boltreområde for barna. Og man planlegger å anlegge en natursti som får Edvard Munch som tema, i forbindelse med en utstilling om Munch og naturhistorie som åpner på Munch-museet i mars. I august 2014 blir det åpning av vikinghagen, omtalt i egen artikkel her i Palmebladet.

▲ Den skandinaviske fjellhagen, eller ryggen, får en liten dam. Arbeidet har pågått i hele sommer, og anlegget blir ferdig i 2014 som et av mange jubileumstiltak.

Plantefarging og gulrøtter skapte begeistring

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

DEN TRADISJONSRIKE URTEHAGENS dag, i år arrangert søndag 1. september, hadde denne gang flere nye, spennende og populære innslag. Inger Fladby Thinn fra Bodding ved Årnes demonstrerte plantefarging. Hennes mann, Børge Thinn, holdt oljefat med ved under kontroll, og grytene kokte i fem timer. Inger Fladby Thinn har tidligere holdt kurs i plantefarging i Botanisk hage.

Organisasjonen *La humla suse* informerte om hvor viktige humler og andre pollinatorer er i naturen. Botaniker Kristina Bjureke demonstrerte planter som brukes til fiberproduksjon. Botaniker Klaus Høiland kåserte om medisinske og giftplanter.

Botanisk hages Venner hadde stand og solgte urter denne dagen. På to

andre sensommerarrangementer stilte også foreningen med informasjonsstand og entusiastiske medlemmer som fortalte om aktiviteter og tilbud.

For første gang deltok BhV på Internasjonal Torgdag på Grønland lørdag 31. august. Søndag 8. september stilte foreningen blant annet med gulrotkake, da Botanisk hage med Kristina Bjureke i spissen for første gang arrangerte Gulrot-dagen, med gulrøtter i mange farger og fasonger. Forfatteren av den nylig utkomne Morotsboken, Mia Jameson, deltok med fortellinger, dyrkingstips og smaksprøver.

▼ Plantegruppa i BhV solgte krydderurter og informerte på Urtahagens dag (Foto: Sonia de Zilwa)

◀ Entusiastiske Inger Fladby Thinn demonstrerte farging av ullgarn på gammlemåten. (Foto: Kristina Bjureke)

MEDLEMSMØTE: HØR SPENNENDE STEPHEN BARSTOW 15. OKTOBER

På høstens medlemsmøte har vi vært så heldige å få Stephen Barstow som foredragsholder. Han har over 2000 spiselige vekster i egen hage. Stephen Barstow jobber primært med havbølger, men har de siste årene også jobbet med prosjekter for Norsk Genressursenter innenfor innsamling av gamle, flerårige grønnsaker og urter. I 2012 mottok han planteavprisen for sin imponerende innsats for å få folk til å bruke et større mangfold av planter til matlaging.

Foredraget er lagt opp som en tur verden rundt, fra Norge til Europa og Middelslandene, gjennom Asia til Sør- og Nord-Amerika, der plantene oftest var viltvoksende i utgangspunktet. Vi hører historien bak plantene. Foredraget er på norsk.

Medlemsmøtet holdes på Tøyen hovedgård. Fremmøte ved hovedporten Monrads gate kl. 17.45, da portene til Botanisk hage stenger kl. 17.00 på denne tiden.

MANGE NYE, DYKTIGE OMVISERE

Våren 2013 gikk Botanisk hages Venner og Naturhistorisk museum sammen om å arrangere guidekurs, etter at det hadde gått tre år siden forrige kurs. Oppslutningen var god, med 17 nye kursdeltakere pluss flere av de etablerte guidene som var innom. Mange av Botanisk hages og NHMs beste krefter stilte som forelesere. Kurset gikk over fem innekvelder i februar, mars og april. I tillegg var det to utekvelder.

– Det har vært moro å oppleve hvor mange dyktige og entusiastiske nye guider vi har fått. Vi er nå meget godt rustet til å ta på oss mange omvisninger i jubileumssesongen 2014, sier Anne Finnanger, nestleder i Utadrettet seksjon, NHM. Hun var ansvarlig for kurset sammen med Dag Inge Danielsen fra BhV.

Guidegruppen har også i år fått en rekke bestillinger på omvisninger, med høysesong i mai og juni. De åpne omvisningene på søndager har i år gått av stabelen kl 14.30, som viste seg å være et godt starttidspunkt.

HUSK Å GI OSS BESKJED!

Vi er helt avhengig av at du som medlem gir oss beskjed når du skifter adresse for å kunne holde medlemsregisteret oppdatert. Har du skiftet e-postadresse, tlf-nr eller gateadresse, send oss melding på adressen medlem@botaniskhagesvenner.no. Dette gjelder også hvis du ikke tidligere har gitt beskjed om e-postadresse. Eller send oss et brev i posten, adressen finner du på side 2.

Her er lista over de ti første som sendte inn skriftlig beskjed om adresseforandring etter oppfordringen i vårutgaven, og som har fått tilsendt boka "Botanisk hage – en oase i Oslo":

May-Britt Eriksen, Liv Gulbrandsen, Karin Torgalsbøen, Ursula Hennig Øyan, Helga Skjæggestad Næss, Kari Folvik, Tone Riise, Mathis Aamodt, Line Arneberg, Eva Næss.

ET TRE ER EN PARK PÅ STETT

Andreas Løvold (48) er ansatt som gartner og trepleier i Botanisk hage, og begynte der i april i år. Han har sin bakgrunn fra Oslo kommune, der han har vært gartner, anleggsgartner og trepleier siden 1980-tallet.

– Interessen for trær ble vekket da jeg begynte å arbeide i Oslos parker, forteller Andreas, som først utdannet seg til anleggsgartner (1991), og senere har spesialisert seg som trepleier, også kalt arborist. Han har også deltatt i NM i treklating en rekke ganger.

– Jeg pleier å si at et tre er en park på stett! Så mye liv, skjønnhet, mangfold og variasjon på én rot! Jeg liker å jobbe med trær fra vugge til grav. Det vil si planting, pleie og vedlikehold, risikovurdering og tilstandsrapporter. De siste par årene har jeg jobbet administrativt som arborist i kommunen.

Siden han begynte i Botanisk hage, har Andreas sjekket alle almene nøye og har felt flere av dem på grunn av almesyke. Ellers overvåker han alle de gamle, store trærne med tanke på sikkerhet. Og han er engasjert i arbeidet med en ny treplantingsplan som skal være klar ved årsskiftet. I tillegg stepper han inn som anleggsgartner der det trengs.

Andreas Løvold har i tillegg et deltidsengasjement som lærer på arboristutdanningen på Hjeltnes fagskule i Hardanger. Der underviser han bl.a. i treklating, planting, beskæring og vedlikehold av trær.

– Når på året bør man beskære frukt- og hagetrær? – Den heldigste tiden er perioden juli – september. Da er det optimalt å beskære fordi treet har store energireserver. Mange beskærer trærne tidlig på våren, når lyset og varmen kommer. Det går oftest bra, men trærne tåler da mindre enn sent på sommeren og tidlig høst, sier Andreas, som er 48 år og oppvokst i Oslo.

FOTO: AXEL DALBERG POULSEN

TREPLEIER ANDREAS LØVOLD har hatt ansvaret for beskæringen av den såkalte gamlealmen, som ikke er felt til roten, men er blitt stående igjen som en slags utvidet stubbe. Ideen har vært å gi stammen som står igjen en skulpturell utforming, og det kan se ut som om treet har vært rammet av lynnedslag.

– Jeg telte 125 årringer i det nederste området der vi kuttet stammen. Det kan tyde på at treet har vært mellom 150 og 170 år, så det stemmer trolig ikke at treet

er over 200 år og hagens eldste, slik mange har ment. Det er vanlig at det danner seg myter om gamle trær, forteller Andreas Løvold.

Han viser til at noen eiker blir påstått å være tusen år, men tror ikke at eiketrær kan bli mer enn 3–400 år i Norge. Eik, ask og lind er de løvtreslagene som oppnår høyest alder her til lands. I Botanisk hage er trolig noen av de store askene de eldste trærne, muligens rundt 250 år gamle.

◀ I juni anla Plantegruppa i Botanisk hages Venner to runde bed med sommerblomster i Gamlehagen, på plenen foran Tøyen hovedgård. (Foto: Susan Bailey)

Høst er tid for ny belysning

ILLUSTRASJON: BJØRBEKK OG LINDHEIM
LANDSKAPSARKITEKTER

BOTANISK HAGE HAR GJENNOM lang tid vært plaget av dårlig og litt tilfeldig belysning. Dette er en situasjon som nå skal rettes opp.

Arbeidet med å montere ny uten-dørs belysning i Botanisk hage skal gjennomføres i løpet av høsten 2013. Det er et mål at alt skal stå ferdig til 200 års jubileet neste år.

For å forbedre sikkerheten og komforten for besøkende og ansatte blir det montert lysstolper som vil gi god ferdselsbelysning. Det blir også satt opp en del effektbelysning, blant annet med lyssetting av vakre, spesielle trær. Eikealleen som går fra Jens Bjelkes gate opp til gamle Tøyen hovedgård vil bli lyssatt som et eget element.

Bjørbekk & Lindheim landskapsarkitekter har utarbeidet belysningsplanen og designet stolper og oppheng for armaturer i samarbeid med ÅF Lighting. Det hele blir finansiert av Universitetet i Oslo.

200 år med Botanisk hage

1. juni 2014 er det 200 år siden Botanisk hage, den eldste delen av Naturhistorisk museum, ble åpnet. 2014 skal markeres som et jubileumsår for hele NHM, med arrangementer og utstillinger gjennom hele året.

Programmet kunngjøres 17. november.

Universitetet
blomstrer på Tøyen 1814-2014

